

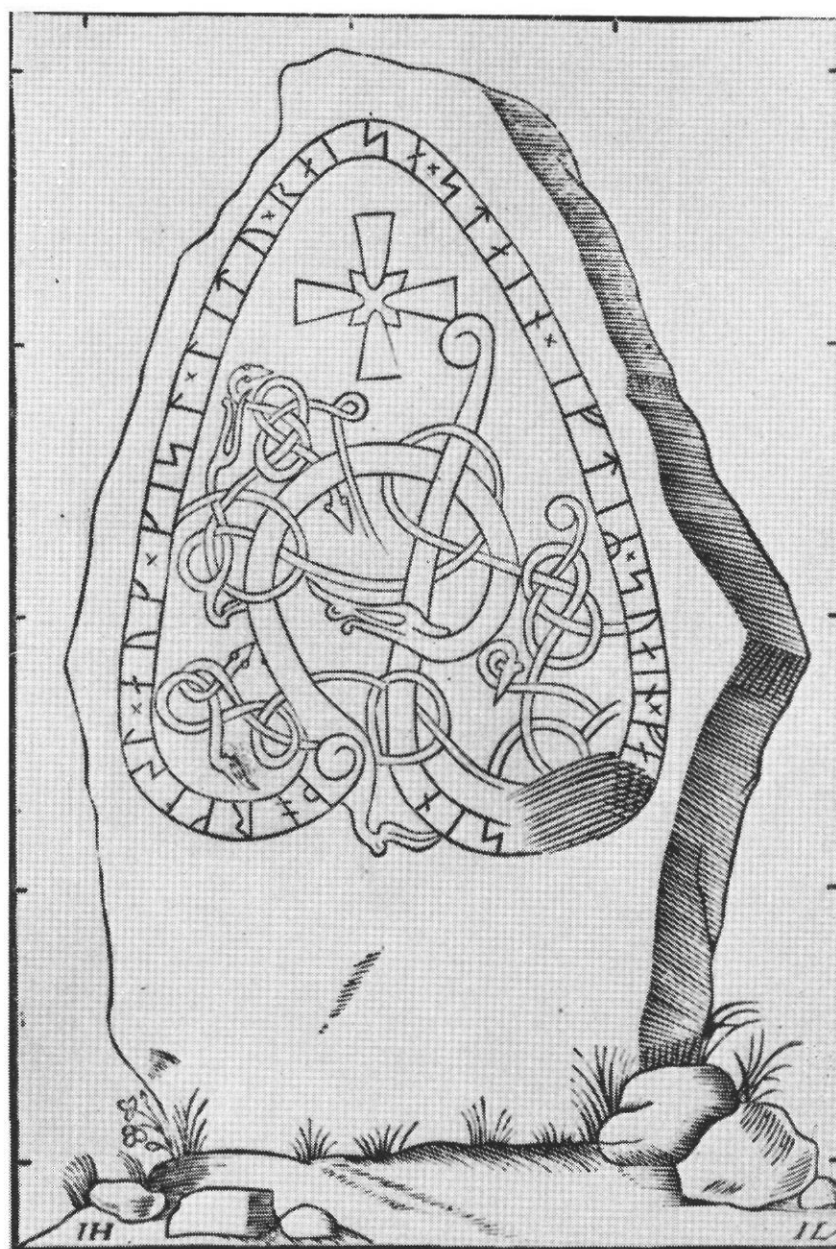

Fig. 419. U 899. Vårdsätra, Bondkyrka sn. Efter B 434.

Bureus' teckning (i F a 10:2) och hans träsnitt visa visserligen inskriften fullständig, med runorna **pur** efter 40 a. Men det förefaller troligt, att detta beror på en, i och för sig alldeles självklar suppling och att stenen redan vid 1600-talets början var skadad. I Bureus' anteckningsbok (F a 6) äro nämligen dessa runor **pur** överstrukna, med anteckningen »bort bränt», och i den renskrivna förteckningen (F a 5) äro de skrivna med grönt bläck, vilket anger dem som en suppling. Vid teckningen i F a 10:2 finnes med blyerts skrivet »borta äre þñR». — O. Celsius antecknar vid detta ställe: »bortfallit flisor».

Stenen är rest av bröderna Torgisl och Gisl till minne av deras fader Sven. Om namnet *Gisl* se U 492.

Ornamentiken är ytterst väl beräknad och skickligt genomförd. Det råder en påtaglig rytm i linjespelet. Avståndet mellan runorna är likformigt. Inskriften börjar och slutar på samma höjd.

900. Läby kyrka.

Litteratur: J. Bureus, F a 6 s. 223 n:r 282 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 256; J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 337.

Ett fragment av en runsten fanns enligt anteckning av J. Rhezelius »Vthi Ladeby kyrkiedör». I Bureus' renskrivna samling F a 5 tillägges, att stenen var »förbrändr». — Peringskiöld:

»I Kyrkiodörren ligger en förbränder Runsteen, utan någon mening. Troligen har Peringskiöld icke själv sett stenen, utan återger endast Bureus' uppgifter. Ingen senare uppgift finnes om stenen.

Inskrift (enligt Rhezelius):

...--hu...l...s...k--hultr--...

901. Håmö, Läby sn. Nu i Statens Historiska Museum.

Pl. 172.

Litteratur: B 448, L 117, D 1:161. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta Ullerakerensia* (1719), s. 339; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 48; R. Dybeck, *Reseberättelse* 1863, Runa (fol.) 2 (1876), s. 35 f.; UFT h. 6 (1877), s. 10; O. v. Friesen, i UFT h. 24 (1908), s. 147 f., *Runstenar i Uppland undersökta 1899—1901* (hs i ATA), *Anteckningar* (UUB); E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 38; *Handlingar i ATA* 1938, 1939.

Äldre avbildningar: J. Leitz (och J. Hadorph), träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 448); Dybeck a. a.; v. Friesen foto (ATA, UUB); N. Sundquist foto 1939 (ATA).

I *Ransakningarna* (1672) meddelas: »Håme [sic!] i källare muhren 2 steenar påskrifne in-muhrade». De båda stenarna voro i själva verket delar av samma runsten. Redan vid denna tid var den sålunda sönderslagen, och de båda större fragment, som ha blivit bevarade, funnos på den plats i Håmö källare, där de ha suttit inmurade ända till senaste tid. — Peringskiöld: »Runstenen i Håme Källarmur ... sönderbräckt och något skilliachtigt inmurat» (B 448: »I Håma källaremur; L 117: »Håme källaremur»). — O. Celsius har besiktigt stenen »i major Blosenhielms Kiällare d. 25 Sept. 1728».

I sin reseberättelse 1863 skriver Dybeck: »Runstenen i Håmö källare (Runurk. 161), sönderslagen i åtminstone tre stycken, af hvilka två äro på skilda ställen insatte i muren och det tredje sannolikt fått plats inuti densamma, förtjenar att snarligen uttagas och med omsorg ordnas, helst sådant kan ske utan synnerlig kostnad. Källaren är gammal och ytterst bristfällig (en nyare finnes vid gården). Såvida stenens alla delar kunna återfinnas, böra de förvaras i Upsala, eller framdeles i Sigtuna, ty han hvarken kan eller bör härefter resas å marken.» Och i *Sveriges runurkunder*: »Dessa tre runstensstycken voro redan för 180 år sedan inmurade i Håmö gamla källare och äro der ännu. De finnas å skilda ställen i den inre, högra sidomuren. Ritningen föreställer dem i den ställning till hvarandra, som de antagligt hade när stenen var hel. Den medlersta af de tre bilderna till höger är thyvärr något ofullständig och först när den felande delen af runstenen återfinnes, kan den bildliga föreställningen till sin helhet redas.»

Det dröjde ännu länge, innan Dybecks önskan om stenens uttagande gick i uppfyllelse. Källaren, där den suttit inmurad minst 275 år, förföll emellertid alltmera, och år 1939 beslöts, att den skulle rivas. Arbetet övervakades av landsantikvariern N. Sundquist, som därvid konstaterade, att utöver de två sedan gammalt kända delarna inga ytterligare runstensfragment funnos i murarna eller i grunden. Då runstenen alltså icke kunde kompletteras och då man därtill icke känner, var den ursprungligen har haft sin plats — att det skulle ha varit vid Håmö gård förefaller i varje fall osannolikt — beslöt Riksantikvariern, att fragmenten för framtiden skola förvaras i Statens Historiska Museum. Dit infördes de också under hösten 1939 (inv.-nr 22437).

Rödaktig, fältspatrik granit med hård yta. De båda fragmenten ha en gemensam brottyta och passa fullkomligt samman. Tillsammans utgöra de nära $\frac{2}{3}$ av den ursprungliga runstenen. Större delen av runslingan är bevarad jämte inskriften. Det ena fragmentet (A) utgör runstens vänstra övre del med större delen av korset och runorna 1—30. Det andra (B) utgör den högra delen av stenen med runorna 30—70. Fragmentet A har en höjd av 0,58 m., en bredd av 1,20 m. Fragmentet B har en höjd av 1,30 m., en största bredd av 0,40 m. Längst ned har en remna